

Pavo JURIŠIĆ

ISKUSTVO SA ŠKOLSKIM VJERONAUKOM U BIH

**Kako katolički vjeronaučni udžbenici
prikazuju “druge” učenicima***

Sažetak

Djeca i mladi na isti način kao i stariji doživljavaju da je svijet postao toliko mali, pa se događaji s drugog kraja svijeta modernim tehničkim komunikacijskim sredstvima istog trena kad se dese vlače u naše kuće i naše stanove. Europske zemlje osjećaju se sve više kao multikulturalna i religijski plurana društva, a to je veliki izazov za sve svjetske religije uključujući i kršćanstvo u njihovu odgojnom i obrazovnom poslanju u svijetu. Religije bi trebale biti kao pogon u službi mira, pomirenja, međusobnog prihvaćanja i uvažavanja u tim društvima. Tu se nalazi i zadaća vjeronaučne nastave da uz očuvanje vlastitog identiteta upoznaje druge, a u nastavnom postupku pomogne mladima u njihovoj formaciji, kako bi naučili živjeti s ljudima druge i drukčije vjere s kojima će, prema vlastitim mogućnostima i darovima koje im je Bog dao, zajednički djelovati u svijetu. Ovaj prilog nastoji ukazati upravo na ovu tematiku, gdje autor predstavlja i kako vjeronaučni udžbenici prikazuju “druge” u nastavi katoličkog vjeronauka.

Katolička otvorenost za međureligijska pitanja

Nakon Drugog vatikanskog sabora u katoličkoj se vjeronaučnoj nastavi počinju proučavati kršćanske crkvene zajednice i nekršćanske religije. Kao ključ za shvaćanje ovoga obrata u religijsko-pedagoškoj refleksiji uzimaju se saborski dokumenti *Lumen gentium*, *Nostra aetate*, *Dignitatis humanae*. Sabor ne definira više Crkvu kao *societas perfecta* nego kao *sakrament ili znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskoga roda* (LG, 1). U tom smislu na druge konfesije i druge religije gleda kao na one koje nisu isključene iz mogućnosti spasenja,

* Predavanje održano na kolokviju *Vjerske zajednice i školski sustav u BiH* na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji 22. studenoga 2003. - *Napomena urednika.*

nego su *svrstane* u Crkvu Kristovu. Sabor ne odbacuju ni vjernička iskustva koja su prisutna u drugim konfesijama i u drugim religijama, a na njihove pripadnike ne gleda u isključivom smislu, da su daleko od spasenja nego kao na one koji su milošću Božjom pozvani na spasenje. Tako su i na području vjeronaučne nastave s velikim entuzijazmom nastajali spisi o drugim religijama, a u religijsko-pedagoškoj su teoriji razrađivana razna pitanja s ovog područja, uključujući također i mogućnost ekumenskog vjeronauka a u posljednje vrijeme i govor o međureligijskoj nastavi.

Kad se danas s vremenske udaljenosti od Drugog vatikanskog sabora možemo osvrnuti na razvoj religijsko-pedagoške teorije i prakse u post-koncilskom vremenu, lakše nam je uočiti puteve ali i stramputice takvih nastavnih procesa. Zato nam je potreban osvrt na blisku nam prošlost, da tako lakše sagledamo koliko smo mi sami, kao pripadnici svoje konfesije (religije), uložili truda u iznalaženju puteva koji će nas voditi jedne prema drugima, zbližavati i ohrabrivati u našim nastojanjima da kao pripadnici svoje religije budemo kao pogon u izgradnji razumijevanja i mira.

Ako opet na vjeronaučnu nastavu gledamo s pozicija religijske pedagogije, onda jasno uočavamo da se u vjeronauku ne radi samo o nastavi nego se uvijek radi i o pitanju predaje istine vjere. A kad o tome govorimo, onda dotičemo jednu tematiku koja se u modernim razgovorima i mondenim krugovima ne čini baš popularnom, ili, bolje rečeno, koja je postala nepopularna. Danas nas nekakva empirijska istraživanja žele uvjeriti kako je u našim društvenim stvarnostima općenito prisutna svijest prožeta nekakvim shvaćanjem da su sve religije jednake i da su sve na određen način relativne. Pa se pokušava nametnuti neki model multireligijske nastave, koji bi izjednačujući sve religije kao "jednake" stavljao ih jedne uz druge ili u jedan koš. Podsjećam samo na rasprave koje se zadnjih godina vode oko pokušaja (ili čak naredbe od stvarnih vladalačkih struktura u ovoj zemlji) uvođenja predmeta *Kultura religija* u naše škole, koji navodno ne bi (a opet se bojim da se u nečijim glavama misli: "barem za sada ne bi") zamijenio vjeronauk. Budući da nam se ovakav pristup nameće odzgor političkim pritiskom, a od strane struktura i ljudi koji svu vlast drže u svojim rukama i koji imaju tolike ovlasti da više i ne trebaju voditi računa kako će nekome morati odgovarati; a nama se nameće nešto što nije plod unutarnjeg razvoja i sazrijevanja na ovom tlu, bojim se razmišljati o daljnjem razvoju i provođenju ovoga plana.¹

¹ Vidi o tome pravađanje o uvođenju ovoga predmeta u škole: P. JURIŠIĆ, "Predmet 'Kultura religija' s aspekta Katoličke Crkve", u: "Kultura religija" u školama Bosne i Hercegovine. Medunarodna stručna konsultacija o uvođenju predmeta "Kultura religija" u škole Bosne i Hercegovine 18.-21. mart 2001. na Ilidži (Sarajevo). Dokumentacija, Sarajevo 2001., str. 48-52.

Gledajući iz perspektive svake religije nijedan oblik relativističkog shvaćanja religije nije prihvatljiv, a isto tako ni pluralistički model nije bez zamjerki, ni u kršćanstvu ni u drugim velikim religijama. Ali također ni ekskluzivističko shvaćanje istine ne može pridonijeti razvoju globalnog sela.² U ovom prilogu nakana mi je donijeti pregled plana i programa katoličkog vjeronauka u osnovnim i srednjim školama u onom dijelu gdje se u vjeronaučnoj nastavi treba progovoriti o drugima i drukčijima koji nisu članovi Katoličke Crkve ni kršćanske religije te kako i koliko prostora i pozornosti katolički vjeronaučni udžbenici u svojoj obradi posvećuju njima.

Drugi i drukčiji u katoličkoj vjeronaučnoj nastavi

Trebamo se, dakle, osvrnuti na stvarnost katoličke vjeronaučne nastave i progovoriti o njezinoj ekumenskoj i dijaloškoj otvorenosti.

Plan i program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi izričito naglašava: "Katolički vjeronauk u školi ima obilježje dijaloške, ekumenske i međureligijske otvorenosti. Cilj mu je odgajati otvorenost prema vjerskoj i kulturnoj različitosti, prema duhu ekumenizma svih kršćanskih Crkava te dijalog s drugim religijama i svjetonazorima. Za takav dijaloški pristup potrebna je jasnoća vlastitog stava i identiteta. Zato školski vjeronauk... zahtijeva dvoje: upoznavanje, čuvanje i razvijanje vlastitoga te upoznavanje i poštivanje tuđega vjerskoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta. Činjenica je da samo osoba koja ima izgrađen vlastiti identitet i osobni stav vjere može razumjeti drugoga i različitoga i utirati put istinskoj toleranciji i suživotu. Škola je pozvana pružiti odgoj i obrazovanje koji pomažu odrastanju i življenju u različitostima koje, pravo shvaćene, ne dijele nego obogaćuju ljude.

Katolički vjeronauk polazi od činjenice da pluralna škola ne može nijekati ni zatirati različitosti, nego ih treba odgojno promicati. U tom duhu

² Izgleda da se u zadnje vrijeme probija shvaćanje istine koje naglašava njezin relacijski, dijaloški karakter a možda će u budućnosti biti moguće pomiriti inkluzivističko i pluralističko shvaćanje. Ono ne želi relativizirati traženje istine, nego integrirati suvremene konstitucionalne uvjete, pitajući se kako uopće govoriti o istini. Dijaloški ući u traženje istine ne znači *a priori* se obvezati prema drugima u njihovim zahtjevima za istinom, ali svakako znači da im treba pristupati otvoreno. Spoznaja univerzalne dimenzije o istini isključuje mogućnost da bi istina mogla postojati samo za mene. Paul Knitter to izriče na ovaj način: "Da bismo odgovorili na pitanje: Tko je moj Bog?, moramo postaviti pitanje: Tko je tvoj Bog?" Paul F. KNITTER, *Ein Gott - viele Religionen*, München 1988., str. 35. Usp. Hans-Georg ZIEBERTZ - Stephan LEIMGRUBER, "Interreligiöses Lernen", u: Georg HILGER - Stephan LEIMGRUBER - Hans-Georg ZIEBERTZ, *Religionsdidaktik. Ein Leitfaden für Studium, Ausbildung und Beruf*, Kösel-Verlag, München 2001., str. 437-438.

vjeronauk promiče vlastiti vjernički, kršćanski i kulturni identitet pripadnika Katoličke Crkve. U isto vrijeme on promiče duh ekumenizma, u istini i ljubavi, tj. duh ekumenskog susreta, zbližavanja i jedinstva kršćanskih Crkava, kako je to Krist želio. S druge strane, katolički vjeronauk posreduje i promiče međureligijski dijalog i susret s različitim religijama, jer u njima pronalazi 'zrake istine koje prosvjetljuju sve ljude'. Stoga katolički vjeronauk u školi donosi, osim objektivnih spoznaja o drugim religijama, kako se one same shvaćaju i što o sebi uče, i općeljudske i općereligiozne vrednote prisutne u njima. Ekumenizam i međureligijski dijalog podrazumijevaju i priznaju društveni pluralni realitet u kojemu se ljudi različitih konfesija, religija i kultura uzajamno upoznaju, prihvaćaju onakvi kakvi jesu, u svom 'cjelovitom identitetu', te se međusobno nadahnjuju i obogaćuju, osobito onim što im je zajedničko.

Katolički vjeronauk u školi vodi dijalog i s kulturom, odnosno s kulturama današnjeg svijeta. Zadaća mu je promicati dijalog između vjere i kulture. Tu zadaću školskoga vjeronauka posebno naglašava Opći direktorij za katehezu ističući da je 'posebno obilježje (toga dijaloga) činjenica da je pozvan prodrijeti na područje kulture i uspostaviti veze s ostalim ljudskim znanjima', jer 'uprisutnjuje Evandelje u osobnom sustavnom i kritičkom procesu asimilacije kulture'. Vjeronauk u tom vidu otkriva značenje kulturalnih činjenica prisutnih u društvu koje su važne za vjeru i vjerski život učenika. On svojom religioznom ponudom, u suodnosu sa školskim predmetima, osvjetljuje, produbljuje i nadopunjuje različita znanja i spoznaje drugih predmeta. Posebnost mu je u tome što religiozne i religijske činjenice, koje su dio ukupne kulture, čita svojim autentičnim religioznim i duhovnim očima i jezikom. U tom vidu katolički vjeronauk ima zadaću 'tumačiti, u duhu kršćanske poruke i tradicije, temeljne vrijednosti naše kulture i civilizacije kao što su ljudska prava, sloboda, autonomija i dostojanstvo ljudske osobe koje su zajedničke današnjim europskim narodima i zemljama'. Riječ je o temeljnim vrednotama čovjeka, društva i ljudske kulture o kojima Crkva, odnosno religija mora govoriti i izložiti svoje stavove."³

Medu općim ciljevima vjeronaučne nastave navodi se i ovaj: Upoznati druge i različite od sebe te izgraditi osjećaj poštovanja prema drugim (različitim) kulturama, konfesijama i religijama. Dakle, očita je ovdje naglašenost ekumenske i dijaloške dimenzije katoličke vjeronaučne nastave.

³ BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, II, Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb - Sarajevo 2003., str. 10-11.

Nekršćanske religije u vjeronaučnoj obradi

Katolički vjeronaučni udžbenici slijede u cijelosti propisane vjeronaučne planove i programe u svakom pojedinom godištu i to po sadržajima, ciljevima i metodičkim uputama. Oni po svom osnovnom sadržaju te literarnim i likovnim priložima, promiču duh, tradiciju i vrijednosti Katoličke Crkve na cijelom prostoru Crkve u Hrvata. Zato donose šve što je bitno glede sadržaja vjere i morala Katoličke Crkve u pojedinim vjeronaučnim godištima, ali se oni u isto vrijeme utjelovljuju u različite crkvene, vjerske i kulturne okolnosti i prilike u kojima živi hrvatski katolički narod na njegovu cijelom povijesnom, crkvenom, kulturnom i vjerskom prostoru, osobito u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Zato su katolički vjeronaučni udžbenici po svom sadržaju, pristupima, oblikovanju i izlaganju grade, likovnoj obradi i drugom plod naše katehetske baštine ucijepljene u sadašnje vrijeme te imaju naše autentično i autohtono obilježje.

Prema *Planu i programu* nastave katoličkog vjeronauka predviđena je i sustavna obrada pojedinih religija: židovstva, budizma i hinduizma. Sama obrada bi trebala zadovoljiti kako obrazovnu zadaću škole tako i orijentacijsku potrebu učenika. Pritom je važno da obrada pojedine religije ne bude bez konteksta, dakle neovisno od društvenih i sociološko kulturnih pretpostavki. Tako npr. hinduizam se ne može shvatiti bez Indije i tamošnje sveukupne društvene pozadine uključujući i sustav kasti, a ni budizam bez osnovnih azijskih socijalnih i kognitivnih struktura. Na taj će način i kod učenika sve više rasti i spoznaja koliko je zapravo kršćanstvo usko povezano s europskom kulturom.

Možda će jedan osvrt na obradu religija prema planu i programu katoličkog vjeronauka (mislim na one tematske cjelina i nastavne jedinice koje sustavno obrađuju ovu tematiku) osvijetliti intenciju katoličke vjeronaučne nastave u pristupu prema nekršćanskim religijama:

- U *petom* je razredu za nastavnu cjelinu *Religija u životu čovjeka*:

Božji tragovi predviđeno osam sati za njezinu obradu. Tematske cjeline su:

1. Čovjek postavlja pitanja o vlastitom životu;
2. Stanovnici svijeta (Naši prijatelji vjeruju u Boga);⁴

⁴ Nastavna jedinica pod naslovom *Stanovnici svijeta* počima ovako: "Ana, Sanela, David i Chen žive u istom naselju, u istom gradu. Često se susreću na ulici, u trgovinama, osobito u školi. Njihovi roditelji dolaze iz različitih krajeva. Međutim, svi sada žive u istom gradu i svi zajedno pridonose boljem i ljepšem životu ovoga društva i ovoga grada. Žele živjeti u miru i izgrađivati sretniju budućnost. Kao i mnogi drugi ljudi, i roditelji se ove djece pitaju: Što moramo učiniti da bismo bili sretni? Kako možemo izgrađivati pravedniji i radosniji svijet? Kojim vrijednostima moramo učiti našu djecu. Svi imaju ista pitanja, svi traže odgovor. Roditelji ovih naših prijatelja jesu

3. Duga povijest religije (Egipat, Grčka i Rim);⁵
4. Traženje se nastavlja: velike nekršćanske religije (budizam, židovstvo i islam);⁶
5. Kršćanstvo;
6. Različiti a povezani (Crkva i nekršćanske religije).⁷

U vjeronaučnom udžbeniku za peti razred ova vjeronaučna cjelina zauzima devetnaest stranica. Nakon uvodnih napomena o svijetu punom pitanja i čovjeku koji postavlja pitanja o vlastitom životu, prelazi se na obradu religija.

- U *sedmom* je razredu cijela nastavna cjelina posvećena židovskom narodu i njegovoj vjeri, a za njezinu obradu predviđeno je pet sati. Ova se nastavna jedinica u vjeronaučnom udžbeniku obrađuje na četrnaest stranica u tri tematske cjeline:

1. Svete knjige židovskog naroda;
2. Vjernički život Židova;
3. Dijalog Židova i kršćana.⁸

Ovdje valja upozoriti na ono što je već rečeno da kršćanstvo ima svoje korijene u židovstvu te je čitava vjeronaučna nastava katoličkog vjeronauka prožeta židovskom vjerom i starozavjetnim spisima, zato što kršćanska vjera ima svoje korijene u židovstvu tako i osvrt nastave katoličkog vjeronauka na starozavjetne knjige mora biti didaktički slijed kršćanskog vjerskog učenja.

vjernici i traže u svojim religijama pouke kako živjeti dobro i ispravno za vlastiti život. Roditelji Sanelu često podsjećaju na zapovjedi Kur'ana. David je od svojih roditelja naučio Deset zapovijedi, koje i vi poznajete: 'Ja sam Gospodin, Bog tvoj...' i Ana je naučila od svojih roditelja te zapovijedi. Chenov djed ponavlja svome unuku Budine pouke". Nakon toga slijedi uputa kako ovi "naši prijatelji" vjeruju u Boga, ali ne pripadaju istoj religiji. Zatim se pomoću jedne tabele predstavljaju pojedine religije, njihov utemeljitelj, Bog (božanstvo), simboli i Svete knjige. To je uvod u pojedinačnu obradu religija: *Ja sam put*, KS, Zagreb - Sarajevo, 2003., str. 20-21.

⁵ U ovoj tematskoj cjelini želi se prikazati duga povijest traženja Boga i nalaženja njegovih tragova na zemlji od primitivne religije do politeističkih religija koje su nastale pod utjecajima razvijenih civilizacija Egipta, Grčke i Rima. Usp. *isto*, str. 22-25.

⁶ U ovoj tematskoj cjelini predstavljaju se tri velike nekršćanske religije: budizam, islam i židovstvo. Tu se objašnjava povijest razvoja pojedine od ovih religija, njezina bitna obilježja, znakovlje, svete knjige i pojmove.

⁷ Uvod u ovu nastavnu jedinicu u udžbeniku počinje ovim riječima: "Ljudska je zajednica sastavljena od različitih religija, različitih jezika i naroda. Različiti su običaji, lica, odjeća. Različitim imenima zovemo Boga, na različite načine mu se klanjamo. To je naše bogatstvo i naša budućnost. Podijeljenost i diskriminacija koje postoje među ljudima trebaju ustupiti mjesto dijalogu, prijateljstvu i međusobnom uvažavanju." Uz ovu nastavnu jedinicu povezuju se tekstovi Drugog vatikanskog sabora iz dokumenta *Nostra aetate*, br. 1 i 2. *Ja sam put*, str. 32-33.

⁸ *Zajedno u ljubavi. Vjeronaučni udžbenik za sedmi razred osnovne škole*, KS, Zagreb - Sarajevo 2003., str. 51-64.

- U *osmom* se razredu dijaloška vjeronaučna komponenta proširuje i u pravcu razumijevanja onih koji imaju pogrješna shvaćanja Boga, ukazivanje na ateizam i vjersku ravnodušnost, kao i na traženje Boga u novim religioznim pokretima postmoderne. Za ovu je nastavnu cjelinu pod nazivom *Traganje za živim Bogom* predviđeno osam sati, a podijeljena je u četiri tematske cjeline:

1. Svaki čovjek traži Boga;
2. Pogrješna shvaćanja Boga;
3. Ateizam i vjerska ravnodušnost;
4. Traženje Boga u novim religioznim pokretima.⁹

- U *prvom* razredu srednje škole druga nastavna cjelina pod nazivom *Čovjek - religiozno biće* obrađuje razvoj religija kroz povijest.¹⁰ Ova nastavna cjelina podijeljena je u šest tematskih cjelina:

1. Čovjek ima različite potrebe (govori se o vjeri kao iskonskoj ljudskoj potrebi);¹¹
2. Čovjek pred misterijem (čovjek je po prirodi religiozan - mit kao odgovor, pokušaj definiranja religije, čovjekova otvorenost prema misteriju, religija ili magija, fenomen ateizma, oznake i oblici religioznog ponašanja);¹²
3. Razvoj religije (pojavnici oblici u pretpovijesnom i povijesnom razdoblju, izvorni monoteizam, prorodna religija - kozmička objava, objava Boga u povijesti - nadnaravna objava);¹³
4. Politeističke religije (hinduizam, budizam, konfucijanstvo i taoizam);¹⁴

⁹ Ova nastavna cjelina predviđena je prema *Planu i programu katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*. Udžbenik za osmi razred je još u izradi, no drži se u cjelosti tematskih cjelina propisanih ovim planom i programom. Usp. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, str. 225-250, ovdje 232-235.

¹⁰ *Tražitelji smisla. Vjeronaučni udžbenik za prvi razred srednje škole*, KSC, Zagreb - Sarajevo 2003., str. 43-106.

¹¹ Usp. *isto*, str. 43-49.

¹² Usp. *isto*, str. 50-58.

¹³ Usp. *isto*, str. 59-65.

¹⁴ Usp. *isto*, str. 66-80. U sažetku ove tematske cjeline na str. 80 navodi se: "Pripadnici politeističkih religija, npr. hinduisti, budisti, konfucionisti i taoisti, vjeruju u postojanje više bogova i božanstava. Svaka od tih religija ima svoju povijest i spise koje posebno cijeni i drži ih svetima. Osim povijesti i svetih spisa, posebno ih obilježava i njihov specifični način bogoštovlja, etika i moral. Većina tih religija ima posebnog utemeljitelja, a njihovi vjernici redovito pojedinačno ili zajednički iskazuju poštovanje i privrženost bogovima i božanstvima u koje vjeruju. U tu svrhu grade bogomolje i u njima se okupljaju. Tijekom povijesti, vjera je utjecala na kulturu, etiku i običaje naroda i zemalja u kojima je proširena. Bolje poznavanje i razumijevanje pojedinih religija i poštivanje njihovih pripadnika pomaže mirnom suživotu među ljudima. Medusobno poštivanje i dijalog osobito su važni u današnjem pluralističkom svijetu."

5. Monoteističke religije (židovstvo, kršćanstvo i islam);¹⁵

6. Posebnost kršćanstva u odnosu na druge religije (tematska cjelina ima naslov u udžbeniku: *Brojne religije, ali je samo jedan Isus Krist: Pluralizam religija i kršćanstvo; sveopće Božje oćinstvo; iskreno nastojanje oko međusobnog razumijevanja; prihvaćanje svega što je istinito i sveto; poziv na susret s Bogom; Put, Istina i Život*).¹⁶

U trećoj se nastavnoj cjelini u ovom udžbeniku pod naslovom *Tajna stvaranja - govor znanosti i vjere*, u četiri tematske cjeline govori se o tajni stvaranja te o graničnim pitanjima vjere i znanosti, gdje se dotiču i dijaloške teme.¹⁷

Ekumensko usmjerenje vjeronaučne nastave

U vjeronaučnoj se nastavi posebni naglasak stavlja na *ekumenski duh* kojim treba biti prožet katolički vjeronauk.

Velike se Crkve drže konfesionalnog vjeronauka, ali su ipak otvorene različitim mogućnostima kooperacije, barem u onim djelovima gdje ekumenski duh u svom razvoju nije opterećen povijesnim naslijeđem.

¹⁵ Usp. *isto*, str. 81-97. U sažetku ove tematske cjeline na str. 97 navodi se: "Židovstvo, kršćanstvo i islam su tri monoteističke religije koje ujedno nazivamo i objavljenim religijama. Povezuje ih vjera u jednoga Boga i uvjerenje da je Bog ljudima saopćio kako po toj vjeri živjeti (objava). Židovstvo je nastalo u današnjem Izraelu, a svoje korijene ima u životu i vjeri Abrahama, Mojsija i drugih starozavjetnih proroka kojima je Bog objavio da je upravo židovski narod odabrao za svoj narod. Sveta knjiga Židova je Biblija, a sastoji se od Zakona, Proroka i Mudrosnih knjiga.

Kršćanstvo je osnovao Isus Krist, koji se rodio prije dvije tisuće godina u Betlehemu, umro na križu u Jeruzalemu i treći dan uskrsnuo od mrtvih. Tijekom svoga javnog propovijedanja okupio je oko sebe dvanaest učenika koji su nakon njegove dragovoljne otkupiteljske smrti i uskrsnuća nastavili naviještati: Isus je Bog i čovjek, Božji Sin koji je iz ljubavi ljude dragovoljno otkupio svojom smrću na križu. Sveta knjiga kršćana je Biblija, tj. Sveto pismo, koje obuhvaća židovsku Bibliju (Stari zavjet), opis Isusova života i nauka te života prvih Isusovih učenika i sljedbenika (Novi zavjet). Islam je u šestom stoljeću utemeljio Muhamed za kojega muslimani vjeruju da je posljednji i najveći Božji prorok. Islam naviješta vjeru u jednoga Boga i vjeruje da svi ljudi trebaju živjeti u zajednici koju je osnovao Muhamed. Sveta knjiga islama je Kur'an."

¹⁶ Usp. *isto*, str. 99-106. U sažetku na str. 106 navodi se: "Kršćani slijede Isusa koji se rodio kao čovjek od Djevice Marije, a umro je razapet na križu. Svojim uskrsnućem od mrtvih i uzašašćem na nebo Isus je potvrdio svoju neponovljivost. Današnji se svijet neprekidno mijenja i svakim se danom sve više zbližuje. U svijetu brojnih religija, kršćani su pozvani poštovati svakog čovjeka, spremni na dijalog sa svima. Poput Isusa koji je bio 'čovjek za druge', i kršćani su pozvani biti 'ljudi za druge'. Isus im je primjer i učitelj u ljudskom suživotu. On, koji je Bogočovjek, koji je dragovoljno darovao svoj život za čovjeka, kršćanima je mjerodavan. On je 'Put, Istina i Život'."

¹⁷ Usp. *isto*, str. 107-142.

U Bosni i Hercegovini zadnja izjava biskupa obiju Crkava s obzirom na planirano uvođenje nastavnog predmeta *Kultura religije* mogla bi se protumačiti kao znak da se u nekim područjima odgoja u vjeri može kooperativno nastupiti.¹⁸ Vidjet ćemo hoće li sutra doći do nekih susreta na kojima bi moglo biti razgovora i o ekumenskoj otvorenosti vjeronaučne nastave, na kojima bi, recimo, svaka Crkva iznijela moguće načine suradnje, kao što su npr. velike Crkve u Njemačkoj izdale dokumente vezane uz ovu tematiku.¹⁹ Iz tih dokumenta mogu se izdvojiti oblici kooperativnog rada Crkava i na našem području: zajednički nastavni projekti, međusobno pozivanje vjeroučitelja, međusobna razmjena nastavnog materijala, kooperacija u permanentnoj formaciji, suradnja roditelja, suradnja u školskom pastoralu, u radu na poboljšanju školske kulture, u ekumenskim molitvenim skupovima kao i u razvoju i utvrđivanju nastavnih planova. Možda bi posebno trebalo izdvojiti ili staviti naglasak na područje izobrazbe vjeroučitelja, gdje je npr. zamisliva zajednička refleksija kako nastavnih iskustava tako i oblika formacije.

No, kako je u našim prilikama u kojima živimo sve opet drukčije, tako je i u promišljanju o ekumenskoj kooperativnosti na području vjeronauka. Vjeronaučna je nastava konfesionalna, te bi trebala biti prožeta ekumenskom otvorenošću. Ekumenski može razmišljati, djelovati i biti samo netko tko je isto tako i konfesionalan. *Tko želi izbjeći diferencijacije, taj nivelira razlike pa tako neće biti u stanju ni zamijetiti da onaj drugi i drukčiji postoji, niti će ga priznavati.*²⁰

Planovi i programi katoličkog školskog vjeronauka u Bosni i Hercegovini kao i vjeronaučni udžbenici koji su radeni prema tim *planovima i programima* prožeti su ekumenskim duhom. U udžbenicima svih razreda osnovne i srednje škole očita je prisutnost ekumenskih priloga kao i mogućnost obrade ekumenskih sadržaja. Ovdje ćemo navesti samo one teme koje se u svojim obradama mogu označiti kao ekumenske.

- Već se u prvom razredu govori o velikoj ljudskoj obitelji, gdje se razlike predstavljaju kao bogatstvo ljudske obiteljske zajednice pod zajedničkim Ocem nebeskim.²¹

¹⁸ "Zajednički stav episkopa i biskupa o vjeronauku i 'kulturi religija'", u: *Katolički tjednik*, br. 46, od 16. studenoga 2003., 5.

¹⁹ *Identität und Verständigung*, dokument Evangeličke Crkve iz 1994. god.; *Die bleibende Kraft des Religionsunterrichts*, dokument Katoličke Crkve iz 1996. god. Ova dva dokumenta dovela su do zajedničkog stava obiju Crkava koji je 1998. god. iznesen u dokumentu o kooperaciji evangeličke i katoličke vjeronaučne nastave: *Zur Kooperation von Evangelischem und Katholischem Religionsunterricht*.

²⁰ Usp. *Die bildende Kraft des Religionsunterrichts*, dokument zajedničke sinode njemačkih biskupija 1996., str. 57.

²¹ Usp. *Učimo ljubiti Boga i ljude. Vjeronaučni udžbenik za prvi razred osnovne škole*, GK, Zagreb - Sarajevo, 2003., str. 11.

- U drugom se razredu obrađuje nastavna cjelina pod naslovom *Crkva je velika Božja obitelj*, gdje se posebno govori o *kršćanima i njihovom međusobnom poštivanju i pomaganju*.²²

- U četvrtom razredu nastavna cjelina pod naslovom *Gradimo Kristovu Crkvu*, za koju je predviđeno 15 sati, s posebnim ekumenskim naglascima o djelovanju Duha Kristova koji ujedinjuje vjernike, o jednom Kristu a različitim Crkvama, te o jednoj Crkvi u šarenim bojama i licima.²³

- U petom razredu, u nastavnoj cjelini o kojoj je već bilo govora, spominje se jedinstvo ili povezanost u različitosti.²⁴

- U šestom razredu postoji nastavna cjelina pod naslovom *Crkva - novi narod Božji* koja u ekumenskom duhu iznosi nauku o Crkvi.²⁵

- U sedmom razredu dvije nastavne cjeline odnose se na tematiku koja dodiruje kršćansku stvarnost: jedna od 14 sati govori o *Crkvi kao novoj proročkoj zajednici*, gdje se govori o njezinim svijetlim i tamnim stranama kao i kršćanskog rascjepa; druga nastavna cjelina od 7 sati govori o Isusovoj molitvi da *svi budu jedno*, gdje je ekumenska poruka dovoljno jasna.²⁶

- U osmom je razredu prema *planu i programu* predviđeno nekoliko naslova koji dotiču ekumensku tematiku. U ovom se godištu obrđuju pitanja koja stavljaju naglasak na nacionalnu crkvenu povijest, no obrađuju se i teme o suodgovornosti kršćanina u Crkvi i društvu.²⁷

U drugom godištu srednjih škola posebno se obrađuju Crkva, obitelj, prijateljstvo, ljubav, religiozni pokreti, sloboda i savjest u kontekstu slobodnog i kritičkog suočavanja i traganja za osobnim identitetom. Posebni je naglasak na Crkvi koja je Kristovo djelo, što se obrađuje već u prvoj nastavnoj cjelini u šest tematskih cjelina: *Crkva - otajstvo zajeništva*; *Središnji događaji u povijesti Crkve*; *Jedna Crkva u mnoštvu Crkava (Univerzalnost Crkve, veze jedinstva, renjeno zajedništvo i poziv na obnovu)*; *jedinstvo u različitosti u Crkvi*; *Crkva - vidljiva zajednica*; *Marija - majka i uzor Crkve*. U drugoj nastavnoj cjelini pod naslovom *Crkva u povijesti* riječ je o njezinoj univerzalnosti i doprinosu u izgradnji

²² *Rastimo u zahvalnosti. Vjeronaučni udžbenici za drugi razred osnovne škole*, GK, Zagreb - Sarajevo, 2003., str. 93.

²³ Udžbenik za četvrti razred je još u izradi. Ovdje su navedene teme prema propisanom *Planu i programu*, str. 41-42, 131-152.

²⁴ Usp. *Ja sam put*, str. 30-31.

²⁵ Usp. *Pozvani na slobodu. Vjeronaučni udžbenik za šesti razred osnovne škole*, KS, Zagreb - Sarajevo 2003., str. 79-90.

²⁶ Usp. *Zajedno u ljubavi. Vjeronaučni udžbenik za sedmi razred osnovne škole*, KS, Zagreb - Sarajevo 2003., str. 89-136.

²⁷ Udžbenik za osmi razred je još u izradi. Ovdje su navedene teme prema propisanom *Planu i programu*, str. 49-50, 225-250.

i razvoju kulture i znanosti, ali s obradom tamnih strana i dubljih podjela u povijesti. U trećoj nastavnoj cjelini govori se o traganju mladih za životnim i religioznim identitetom, gdje se govori o novoj religioznosti, religioznim pokretima i sektama.

Naravno, i druge se tematske cjeline dotiču zajedničkih pitanja kršćanskog poslanja i navješćivanja Evandjelja, govori se s ekumenskim naglaskom imajući u vidu kršćanstvo u cjelini gdje se opet posebno vodi računa o onom što je svim kršćanima zajedničko.

PRILOG

Ovdje donosim dvije pripreme za vjeronaučni sat u srednjoj školi, gdje je prikazan konkretan oblik govora o drugima. Nastavne su jedinice rađene prema *Planu i programu katoličkog vjeronauka na hrvatskom govornom području*. Uzeo sam dva primjera koji su po svojoj tematici vezani uz naš prostor a nalaze se na *web stranicama hercegovačkih vjeroučitelja koje uređuje fra Ivan Marić*. Nastavna je jedinica u izvornom obliku, tema i sadržaj nisu promijenjeni. Male korekture na tekstu i u formatu odlomaka ili rečenica unešene su zbog jasnoće izražavanja ili gramatičke ispravnosti.

I. Islam*

I.1. Molitveno-meditativni početak

Uz glazbu činim znak križa i govorim vjeroučenicima: poslušajte u sabranosti nekoliko redaka Kur'ana, islamske svete knjige, koja na svoj način svjedoči o Božjoj Riječi zapisanoj u njoj:

Slava i hvala Bogu, Gospodaru svjetova,
Sveopćem dobročinitelju, milostivom
Gospodaru sudnjeg dana!

Samo tebe obožavamo
I samo od tebe tražimo pomoći.
Uputi nas na pravi put,
Na put onih koje si obasuo
Blagodatima svojim...

* www.vjeronauk.net/Islam.htm.

(Nekoliko trenutaka ostajemo u šutnji da bi riječi našle odjeka u našoj duši).

- Šaljem Kur'an da kruži po razredu...

1.2. Impuls

Čovječanstvo danas nesumljivo prolazi kroza složene trenutke u svom razvoju, koji stavljaju pred religiju veliku odgovornost. Trebala bi, prije svega, kroz iskrenu vjeru u Boga povratiti čovjeku samopouzdanje i vjeru u duhovne i općeljudske vrijednosti. Vjera nam je danas potrebna jer pruža utočište i sigurnost. Iskustvo Boga u religijama je različito.

Po izboru redaka koje ste čuli iz islamske svete knjige, vjerojatno naslućujete temu današnjega vjeronaučnoga susreta. Danas ćemo govoriti o *islamskoj religiji*.

U našim krajevima, gdje zajedno žive muslimani i katolici, sve se više nastoji oko istinskog međusobnog susretanja. Dio tog nastojanja osvarit ćemo i mi kroz današnji susret, time što ćemo upoznati nešto od vjere islamske zajednice.

Pišem na ploču: Islam.

Jeste li se upoznali s nekim od pojmova vezanim uz religiju: islam?

Ili jednostavno koje su vaše asocijacije na taj pojam (pojmove pišem na ploču).

Odgovor bi bio uvid o njihovu poznavanju te religije i smjernice mojoj koncepciji izlaganja...

Pretpostavljam da znaju za pojmove i značenje riječi: Alah, Kur'an, Muhamed, Meka...

1.3. Rad po grupama

Tekstovi kopirani iz knjige: *Religije svijeta*, KS, Zagreb 1987., str. 311-312; 315;321; 328; 329).

Poslanikov put (*prva grupa odgovara na pitanja*): Kad je islam nastao? Kratko - kako je nastao? Što se dogodilo u Medini? Kad je umro Muhamed i kako se zove njegov prvi nasljednik? Što je to kalif?

Muhamed (*druga grupa*): Kad je Muhamed rođen? Gdje je rođen? Opisati ukratko njegov životni put.

Štovanje u islamu (*treća grupa*): Kratko razjasniti pojmovlje: predanost Bogu, vjeroispovijest, zajedničke molitve, dvostruki plod darivanja, najomiljenija dužnost štovanja i Meka (pet stupova islama)? Jedan dan u muslimanskoj obitelji (kratak opis)?

1.4. Izlaganje pojedinih grupa

Svaka grupa kratko na ploču napiše ono što smatra bitnim od onoga što su obradili - pomazem i dajem smjernice..., svatko to što je napisano piše u svoju bilježnicu, po sadržaju stavljam na foliju fotografije povezane s onim što govore...

1.5. Zaključujemo zajedno

Islam je u 6. stoljeću utemeljio Muhamed. Islam je monoteistička religija: štuje jedinoga svemogućega Boga. Bog islama zove se Alah. Islam znači podlaganje volji Božjoj, a musliman označuje onoga tko se podložio, tko se predao volji Božjoj. Utemeljitelja islama, Muhameda smatraju najvećim i posljednim prorokom. Sveta islamska knjiga je Kur'an časni.

Riječi objave Muhamedu zapisane su u Kur'anu, kao konačan i nepromjenjiv izraz volje Božje. Muhamed nije ustanovio organizirano svećenstvo, niti bilo kakav oblik sakramentalnog života.

Muslimani štuju Boga i veoma cijene moralni život.

Pet stupova islama:

1. Božje jedinstvo i prorokovo poslanje;
2. Molitva (klanjanjem pet puta);
3. Milostinja (milostinja siromašnima kao dar Bogu i čin pobožnosti);
4. Post (ramazanski post);
5. Hodočašće u Meku (hadž = hodočašće).

Koji bi od ovih pet stupova islama mogli prihvatiti i kršćani?

Svi su narodi jedna zajednica: imaju isti izvor..., svima je posljednji cilj Bog...Ljudi očekuju od različitih religija odgovor na različita pitanja ljudske egzistencije (ljudskog života i cjelokupnog postojanja).

Upoznavši danas поближе islamsku religiju uočimo razliku između kršćanstva i islama, ali i sličnosti koje ih povezuju, kako u promicanju religioznog života, tako i u nastojanju za istinskim međusobnim susretanjem s drugim monoteističkim religijama kojima je svima jedan Otac.

To ne znači da se odričemo svoje vjere, nego nam međusobno upoznavanje i poštivanje pomaže da svoju vjeru bolje upoznamo i dosljednije živimo.

Koliko se taj zahjev kao poticaj našem vremenu tiče svih nas u našim pokušajima boljeg ostvarenja vjerskog života svjedoče nam i riječi vrhovnog poglavara islamske vjerske zajednice koje je uputio na ekumenском susretu u Solinu 1976. prigodom jubilarnog slavlja Crkve u Hrvata: "Sinovi smo jednog Oca i nastali smo na istom tlu. Božja Riječ u obadvi-

je verzije, kršćanskoj i islamskoj, uči nas da smo svi braća i da bratski moramo živjeti i međusobno se voljeti...”

Katolička Crkva svoj stav o potrebi međureligijskog dijaloga iznosi u *Deklaraciji o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama*, br. 1-5, Drugog vatikanskog sabora: *Ne možemo naime zazivati Boga, Oca sviju, ako otklanjamo da se bratski ponašamo prema nekim ljudima, stovrenima na Božju sliku. Odnos čovjeka prema Bogu Ocu tako je povezan s odnosom prema ljudskoj braći da Pismo kaže: “Tko ne ljubi, nije upoznao Boga” (1 Iv 4,8).*

Crkva osuđuje svaku diskriminaciju ljudi na osnovu boje kože, društvenoga položaja ili religije, jer se takva diskriminacija protivi Kristovu duhu i njegovoj zapovijedi ljubavi.

Na žalost, činjenica je da se nismo uvijek jedni prema drugima ponašali bratski. Kao djeca nebeskoga Oca nismo živjeli prema zahtjevima svoje vjere. Potrebno je da se međusobno susrećemo s ljubavlju, te budemo odlučni i jedinstveni u borbi za međusobno poštivanje, toleranciju, solidarnost i bratsku ljubav.

1.6. Molitveni završetak

Gospodine, neka ove riječi koje smo čuli budu i nama poticaj za nastojanje, da u otvorenosti, dijalogu i poštivanju uvijek saobraćamo sa svom braćom ljudima, to te molimo po Kristu Gospodinu našem. Amen.

2. Jedna Crkva u mnoštvu Crkava*

2.1. Molitveno-meditativni početak

Uz glazbu: Za početak našega današnjeg susreta uzet ćemo tekst iz Ivanova evanđelja koji govori o Isusovoj želji i molitvi na rastanku:

Isus podiže oči k nebu i nastavi: “Oče, došao je čas! Proslavi Sina svoga da Sin proslavi tebe i da vlašću koju si mu dao nad svim ljudima dade život vječni svima koje si mu dao.

A ovo je život vječni: da upoznaju tebe, jedinoga i pravoga Boga, i kog si poslao - Isusa Kista. Ja te proslavih na zemlji, dovršivši djelo koje si mi dao izvršiti...

Objavio sam Ime tvoje ljudima koje si mi dao iz svijeta. Tvoji su bili, meni si ih dao, i riječ su tvoju sačuvali. Sad upoznaše da je od tebe sve što si mi dao, jer riječi koje si mi dao njima predadoh. A oni ih primiše i uistinu spoznaše da sam od tebe izišao te povjerovali da si me ti poslao.

* www.vjeronauk.net/Jedna.Crkva.u.mnostvu.htm.

*Za njih molim... jer su tvoji. Ta sve moje toje je, i tvoje moje...
Oni ostaju u svijetu, a ja idem k tebi. Oče sveti! Sačuvaj ih u svom
Imenu - one koje si mi dao:*

DA BUDU JEDNO kao i mi!

*Kao što ti mene posla u svijet, tako i ja poslah njih u svijet. I za njih
posvećujem samog sebe, da i oni budu posvećeni u ISTINI.*

*Ne molim samo za ove, nego i za one koji će na njihovu riječ
vjerovati u mene: DA SVI BUDU JEDNO.*

*Kao što si ti, Oče u meni i ja u tebi, neka i oni U NAMA BUDU
JEDNO, da svijet vjeruje da si me ti poslao.*

*Oče! Htio bih DA BUDU POTPUNO JEDNO, te svijet upozna da si
me ti poslao i ljubio njih kao što si mene ljubio (Iv 17,1-4.6-11.18-19.20-
21.24.23).*

2.2. Impuls

Prva kršćanska zajednica sastojala se od Isusovih apostola i učenika. Nakon Isusova uzašašća na nebo apostolima su se i Mariji pridružili neki drugi muževi i žene te su sabrani u molitvi iščekivali Duha Branitelja kojega je Krist obećao poslati. Kad je Duh Sveti sišao na Kristovu zajednicu, mala jezgra izlazi iz ilegale i počinje se naglo širiti. Tako Petar javno nastupa u Jeruzalemu te je toga dana pridobio 3000 novih članova (Dj 2,41). Nakon toga se propovijedanjem i pisanom riječju utvrđivala vjera prvih kršćana: *Isus iz Nazareta svojom naukom, svojom spasiteljskim mukom, smrću i uskrsnućem jest Mesija, Sin Božji, Spasitelj svijeta*. Sveto Pismo, tradicija, osobni odnos s Kristom, slavljenje Večere Gospodnje, krštenje, jedinstvena uprava i struktura apostolskog nasljeda po biskupima i svećenicima, sve je to tvorilo čvrsto jedinstvo Prve Crkve, njezinu svetost, vjernost i uvjerljivost, snagu koja je izdržala i najteže progone. Bila je to jedna, sveta, katolička, apostolska i jedinstvena zajednica vjernika, koja je bila živa i djelotvorna u mnogim i različitim sredinama na Istoku i na Zapadu.

Pokušat ćemo danas dublje otkriti značenje jedinstva Crkve i otkriti što se dalje dogodilo s tom istom Crkvom.

2.3. Emocionalno-intelektualna stanka

2.4. Samostalan rad

(Kopirano iz KKC: *Crkva je jedna*, str. 225-228).

Prvo pročitajte cijeli tekst, zatim prepisite u svoje bilježnice pitanja, a onda odgovore... (puštam glazbu).

1. Što to znači da je Crkva jedna, tko je počelo, utemeljitelj?
2. Što znači da je Crkva jedna po svojoj "duši"?
3. Od početka je Crkva bila raznolika, po čemu?
4. Koje su veze jedinstva (izvanjskog)?
5. Koje je to jedinstvo nutarnje?
6. Odakle razdori koji ranjavaju jedinstvo Kristova Tijela?
7. Tko se zauzima za jedinstvo i kako?
8. Što je sve potrebno da bi se došlo do jedinstva svih kršćana i čija je to briga (za obnovu)?

2.5. Podijelimo s drugima

Tko bi nam mogao sada (uz pomoć svoje bilježnice, ako treba) povezati sva ova pitanja (ne odgovarati na jedno po jedno pitanje) kako bismo uočili slijed, što je bilo na samom početku a što se kasnije dogodilo... Neka nam netko to iznese u obliku izlaganja, onako kako misli da je ispravno.

2.6. Zajednički zaključak

U Prvoj Crkvi na početku je postojalo jedinstvo i to izvanjsko i nutarnje. *Izvanjsko*: jedinstvo vjere, sakramenata, jedinstvo članova među sobom i jedinstvo u vodstvu Crkve;
: Isus Krist u svome Duhu.

Govoreći o jednoj Crkvi mislimo na njezinu *jedinstvenost* i na njezinu *ujedinjenost*.

Iako se uspješno odupirala opasnostima izvana, Prva Crkva nije mogla spriječiti opasnosti kojima je bila izložena iznutra.

Usljedile su brojne hereze, krivovjerja, glede nauka i vjerskih istina, a s njima i manji ili veći razdori u Crkvi.

Postoji istinsko jedinstvo svih krštenika: Razjedinjene kršćanske Crkve jedno su u Kristu. Krštenje je temelj toga jedinstva, jer ono u svim zajednicama čini isto: preobražava ljudsku djecu u nadnaravno stanje milosti čineći ih djecom jednoga nebeskoga Oca, dakle, jednom obitelji. Princip jedinstva kršćana jest sam Krist.

Da bi došlo do jedinstva svih kršćana, potrebno je:

Istinski dijalog kojim oslušujemo što drugi govori i od kojeg očekujemo da nas sasluša dok govorimo. Tada pokušavamo i jedni i drugi sagledati koliko se slažemo s Kristovom voljom i njegovim naumima s nama. Dijalogom se nadilazi onaj duh gordosti, samouvjerenosti... Dijalog je čišćenje od vlastite grešnosti kako bi u nama što jače zasjao lik Kristov...

Obraćenje srca preduvjet je istinske težnje za jedinstvom. Razdor je nastao, jer su svi grijeshili protiv ljubavi, a tko je više grijeshio, to samo Bog prosuduje. Misao da bi se drugi trebali "vratiti, jer su odlutali" nije ekumenska. Ona Crkva koja ne bi osjećala grješnost zbog grijeha svojih članova i krivnju zbog razjedinjenosti Kristova stada, ne bi djelovala u ekumenskom duhu. Taj osjećaj potiče Crkve i budi u njima želju za temeljitom obnovom. Taj prolazak Duha Božjega nitko ne smije priječiti, jer tko najviše pridonosi međusobnom zbližavanju, taj se zbližava s Kristom.

Svi su odgovorni za jedinstvo Crkve, ne samo crkvena hijerarhija, odnosno biskupi i svećenici ili crkveni starješine. Jedinstvo nije stvar samo rasprava i razmišljanja nego i vjerničke prakse. Čovjek nikad ne govori tako uspješno riječima koliko djelima i životom...

Zajednička molitva zauzima prvo mjesto u nastojanju oko jedinstva baš zato što vjerujemo da uspjeh nije toliko stvar ljudskog nastojanja koliko Božje djelo. Samo kroz molitvu svi mi kršćani možemo porasti duhovno u Kristu koji nas jedini može dovesti do jedinstva. Jedinstvo se može postići jedino na koljenima (Y. Congar).

Krist je prije smrti jasno tražio od svojih učenika da budu jedno, jer će ih svijet po tome poznavati i uzvjerovati. Jedinstvo ne znači uniformiranost, već uključuje različitost; ne znači ni nekritičnost, jer želi ozračje rasta i napretka. Osobito je presudno da kršćanin raste u svijesti da se samo Boga razumije po mjeri ljubavi. Ivan piše: "Tko ne ljubi, ne upozna Boga!"

Na žalost, očito je danas nejedinstvo kršćana, jer postoje različite kršćanske Crkve (Katolička, Pravoslavna...) i različite kršćanske zajednice...

Ipak se kršćani ne odriču jedinstva, već njemu teže, i to tako što sve više nastoje biti jedno s Kristom. To je kao u izgradnji piramide: rubovi su to bliže, što su bliže vrhu piramide!

Što mi možemo i što trebamo činiti na ovom našem vremenu za jedinstvo kršćana?

Ako budemo iskreno molili za jedinstvo, onda će Krist sigurno naći pravi put da nas sve suobliči sa sobom kako bismo se u njemu našli zajedno.

2.7. Molitveni završetak

Oče, koji po svom Sinu u Novom zavjetu nastavljaš iz svih naroda okupljati svoj narod u jedinstvu svoga Duha, molimo te obnovi nas i učini od nas po svojoj volji da budemo jedna obitelj kakvu Ti želiš. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

DIE ERFAHRUNG MIT DEM SCHULISCHEN RELIGIONSUNTERRICHT IN BOSNIEN-HERZEGOWINA

Die Darstellung von Anderen in den Religionsunterrichtsbüchern

Zusammenfassung

Die Kinder und die Jugendlichen erleben ebenso wie die Erwachsenen, dass die Welt immer näher rückt und zu einem Dorf wird. Deswegen ist der Frieden und die Verständigung unter den Menschen eine Herausforderung für alle Religionen. Darin liegt die besondere Aufgabe des Religionsunterrichts. Er soll durch den Jugendlichen in ihrer Formation helfen, dass sie mit den Menschen anderer Religionen und Konfessionen leben lernen, mit denen sie nach ihrer Möglichkeiten und mit den von Gott geschenkten Gaben ihre Zukunft bauen und gemeinsam in der Welt wirken. Dieser Beitrag will gerade auf dieses Thema hinweisen. In ihm möchte der Autor zeigen, wie die Religionsunterrichtsbücher die "Anderen" im katholischen Religionsunterricht darstellen.